



**Riktlinjer för arbetet mot alkohol, narkotika,  
dopning och tobak (ANDT)**  
- för gymnasieskola, gymnasiesärskola, vuxenutbildning och  
grundskola inom Utbildningsförvaltningen i Lunds kommun

2019-09-03

## Innehåll

1. Mål med ANDT-arbetet.....	3
2. Syftet med riktlinjerna.....	3
3. Hälsöfrämjande och förebyggande ANDT-arbete.....	3
3.1 Skolframgång och skoltrivsel.....	3
3.2 Goda levnadsvanor .....	4
3.3 Tidig upptäckt av barn och unga i riskzonen .....	5
3.4 Brottsförebyggande hundsök.....	5
3.5 Eftersök av narkotika vid misstanke om brott .....	5
4. Åtgärdande ANDT-arbete .....	5
4.1 Anmälan till socialtjänsten .....	5
4.2 Frånvaro.....	6
4.3 Disciplinära åtgärder .....	6
4.4 Åtgärder vid bruk av alkohol eller droger .....	6
4.6 Åtgärder vid langning/försäljning.....	7
4.7 Åtgärder vid rökning.....	7
5. Samverkan i ANDT-arbetet.....	7

2019-09-03

## 1. Mål med ANDT-arbetet

Målet för Utbildningsförvaltningens arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) är att eleverna ska ha *en drog- och tobaksfri skola*, vilket bidrar till att förhindra och minska risk för bruk och försäljning.

Med drogfri skola menas att varken narkotika, dopningsmedel, receptbelagda medel (annat än vad läkare föreskrivit), alkohol, sniffning eller andra sinnesförändrande och beroendeframkallande substanser som intas i berusningssyfte, får förekomma i eller i anknytning till skolmiljön.

Med tobaksfri skola menas dels att rökförbud gäller inom hela skolans område, dels att skolan verkar för att elever inte ska börja använda tobaksprodukter och att skolan erbjuder hjälp att sluta använda tobak.<sup>1</sup>

## 2. Syftet med riktlinjerna

Syftet med dessa riktlinjer är att säkerställa kvalitet och likvärdighet i ANDT-arbetet. Riktlinjerna bygger på relevant lagstiftning, den nationella ANDT-strategin samt Lunds kommuns ANDT-plan (se bilaga 1).

Riktlinjerna är framtagna av rektorerna för skolorna inom Utbildningsförvaltningen, och fastställda av Utbildningsnämnden. Utbildningskansliet ansvarar för att riktlinjerna ses över årligen och revideras vid behov.

Varje skola ska ha en handlingsplan som konkretiserar dessa riktlinjer.

## 3. Hälsöfrämjande och förebyggande ANDT-arbete

### 3.1 Skolframgång och skoltrivsel

Skolframgång och skoltrivsel är betydelsefulla skyddsfaktorer som minskar risken för ohälsa.

---

<sup>1</sup> 2 § tobakslagen

2019-09-03

Enligt skollagen ska skolan stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.<sup>2</sup> Det innebär att skapa skolmiljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa, och att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande.<sup>3</sup>

Att vara närvarande i skolan är en förutsättning för att klara studierna. Skolan ska främja närvaro samt uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan. Se vidare Skolverkets allmänna råd *Arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan* samt Utbildningsförvaltningens *Riktlinjer för närvarofrämjande arbete och frånvarorapportering för gymnasieskola och gymnasiesärskola*.

Elever som har svårt att nå målen ska vid behov erbjudas extra anpassningar och särskilt stöd, och andra stödåtgärder (vuxenutbildningen endast extra anpassningar).<sup>4</sup> Se vidare Skolverkets allmänna råd *Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd*.

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.<sup>5</sup> Det skapas bl a av goda relationer mellan personal och elever samt mellan elever, ordningsregler<sup>6</sup>, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling samt vid behov disciplinära åtgärder. Alla vuxna på skolan har ansvar för att bidra till trygghet och studiero.

### 3.2 Goda levnadsvanor

Goda levnadsvanor (kost, sömn och motion) och kunskap om riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger är skyddsfaktorer för god hälsa.

Elever i grundskolan och gymnasieskolan ska enligt läroplanerna få kunskaper om goda levnadsvanor och om riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger i skolan.<sup>7</sup> Detta sker integrerat i alla ämnen/kurser samt i hälsosamtalet med skolsköterskan. Vid behov ska skolan därutöver arrangera informationsinsatser. Undervisning om droger och dopningspreparats betydelse för hälsa och prestation utgör en del av det centrala innehållet i gymnasiekursen *Idrott och hälsa 1* som når alla elever.

---

<sup>2</sup> 2 kap. 25 § skollagen

<sup>3</sup> Socialstyrelsen & Skolverket (2016) *Vägledning för elevhälsan*, s. 29.

<sup>4</sup> 3 kap. 5-12 §§ skollagen

<sup>5</sup> 5 kap. 3 § skollagen

<sup>6</sup> Bestämmelserna om ordningsregler gäller ej vuxenutbildning, se 5 kap 5 § 3 st skollagen

<sup>7</sup> *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (2018), s. 17; *Läroplan för gymnasieskolan 2011* (2011), s. 16.

2019-09-03

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska av elevhälsans medicinska insats erbjudas minst ett hälsobesök, och i grundskolan minst tre hälsobesök, som innefattar allmänna hälsokontroller.<sup>8</sup> I hälsobesöket ingår att bedöma elevens allmänna hälsotillstånd, tillväxt, utveckling och inläring. Målet är att tidigt upptäcka elever i behov av stöd eller insatser i något avseende. En del av hälsobesöket utgörs av ett hälsosamtal som syftar till att främja hälsa och förebygga ohälsa, exempelvis främja goda vanor.<sup>9</sup>

### **3.3 Tidig upptäckt av barn och unga i riskzonen**

I grundskolan och gymnasieskolan fångas barn och unga i riskzonen för missbruk upp bl a i arbetet med att identifiera, utreda och åtgärda frånvaro, i arbetet med att identifiera elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd samt vid hälsobesöket. Kunskap om tecken på missbruk är en förutsättning. Goda relationer mellan skolans personal och eleverna är en viktig grund för tidig upptäckt. Vuxna med goda relationer till eleverna får förtroenden, och de kan upptäcka om en elev förändras i sitt sätt att vara.

### **3.4 Brottsförebyggande hundsök**

Samtliga skolor inom Utbildningsförvaltningen ger polismyndigheten tillstånd att i brottsförebyggande syfte och vid misstanke om brott genomsöka skolans lokaler med hundar:

- Hundsöken ska ske under tider då elever inte vistas i skolan.
- Skolan ska informera elever och vårdnadshavare om att brottsförebyggande hundsök kan komma att genomföras.
- Om hundarna markerar inom skolans område för att de uppfattar spår av narkotika, så inleds en förundersökning.
- Vid en förundersökning har polisen rätt att öppna låsta inventarier och utrymmen där hunden har markerat.

### **3.5 Eftersök av narkotika vid misstanke om brott**

Vid eftersök av narkotika vid misstanke om brott tillämpas rättegångsbalkens regler.

## **4. Åtgärdande ANDT-arbete**

### **4.1 Anmälan till socialnämnden**

Anställda i skolan är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett

---

<sup>8</sup> 2 kap. 27 § skollagen

<sup>9</sup> Socialstyrelsen & Skolverket (2016). *Vägledning för elevhälsan*, s, 129 ff.

2019-09-03

barn far illa.<sup>10</sup> Barn kan fara illa även på grund av sitt eget beteende, exempelvis på grund av missbruk.<sup>11</sup>

Varje skola ska ha rutiner för anmälan till socialnämnden i elevens hemkommun. Lunds kommun har en gemensam blankett för anmälan. Se vidare Utbildningsförvaltningens *Juridisk vägledning angående anmälan till socialnämnden*.

## 4.2 Frånvaro

Att vara frånvarande från skolan kan vara ett tecken på missbruk. Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt.<sup>12</sup> Se vidare Utbildningsförvaltningens *Riktlinjer för närvarofrämjande arbete och frånvarorapportering för gymnasieskola och gymnasiesärskola*.

## 4.3 Disciplinära åtgärder

Rektor/lärare får vidta disciplinära åtgärder för att säkerställa en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.<sup>13</sup> Se vidare Utbildningsförvaltningens *Juridisk vägledning angående arbetet med ordningsregler och disciplinära åtgärder i gymnasie- och gymnasiesärskolan*.

## 4.4 Åtgärder vid bruk av alkohol eller droger

### ***Åtgärder vid misstanke om att en elev brukar alkohol eller droger:***

- Personal från elevhälsoteamet (EHT) kallar eleven till ett samtal där eleven informeras om att en misstanke finns och vad den grundar sig på. Eleven informeras även om att skolan enligt lag är skyldig att anmäla oro till socialtjänsten i syfte att vara till hjälp för eleven.
- Om misstanken kvarstår informeras vårdnadshavare (elev under 18 år) eller informeras föräldrar efter medgivande (elev över 18 år).
- Därefter görs en anmälan till socialtjänsten. Se kapitel 1.4.
- Drogtest genomförs efter samtycke.
- Skolan stödjer och motiverar eleven till att ta emot hjälp. Socialtjänsten ansvarar för att omyndiga elever kommer i behandling. Vad gäller myndiga elever erbjuder socialtjänsten insatser utifrån frivillighet.

---

<sup>10</sup> 14 kap. 1 § socialtjänstlagen

<sup>11</sup> Socialstyrelsen (2014) *Anmäla oro för barn. Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare*, s. 18

<sup>12</sup> 15 kap. 16 § 3 st skollagen

<sup>13</sup> 5 kap. skollagen

2019-09-03

- EHT erbjuder insatser för att eleven ska fullfölja studierna samt samarbetar vid behov med socialtjänsten och andra externa aktörer.
- För att säkra trygghet och studiero utreder rektor skolmiljön och kan besluta om åtgärder enligt 5 kap. skollagen, se kapitel 4.3.

#### ***Omedelbara åtgärder om en elev påträffas påverkad av alkohol eller droger på skoltid:***

- Rektor ser till att eleven lämnar skolan, efter att nödvändiga kontakter har tagits för omhändertagande. Om detta inte kan ske på frivillig basis utreder rektorn om förutsättningar för omedelbar avstängning föreligger.<sup>14</sup>
- Utredning om disciplinära åtgärder genomförs.
- Information till vårdnadshavare (elev under 18 år) eller information till föräldrar efter medgivande (elev över 18 år)
- Anmälan till socialtjänsten, se kapitel 4.1.

#### **4.6 Åtgärder vid langning/försäljning**

##### ***Åtgärder vid misstanke om eller pågående alkohol-/drogförsäljning:***

- Om möjligt, med hänsyn till personalens säkerhet och arbetsmiljö, störs eller avbryts langningen/försäljningen.
- Rektor informeras.
- Polisanmälan.
- Utredning om disciplinära åtgärder genomförs, se kapitel 4.3.
- Anmälan till socialtjänsten om det gäller skolans elever, se kapitel 4.1.

#### **4.7 Åtgärder vid rökning**

##### ***Åtgärder vid rökning:***

- Vid rökning i skolans lokaler eller på skolgården får personalen vidta de åtgärder som är befogade för att få rökningen att upphöra.
- Elever i grundskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som röker erbjuds insats för att sluta röka.
- Rektor bedömer om det behöver göras en utredning om disciplinära åtgärder, se kapitel 4.3.

### **5. Samverkan i ANDT-arbetet**

I syfte att förebygga alkohol- och drogmisbruk samverkar skolorna inom Utbildningsförvaltningen med polis och socialtjänst (regelbundna möten), samt med exempelvis Föräldraföreningen mot narkotika (FMN), Mariamottagningen, Ungdomsmottagningen och

---

<sup>14</sup> 5 kap 17 § 3 st skollagen

2019-09-03

motsvarande aktörer i andra kommuner. Utbildningsförvaltningen medverkar också i Sociala insatsgruppen (SIG), som är en samverkan mellan Polisen, socialtjänsten och skolan m.fl. i Lunds kommun kring bl.a. unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil.



2019-09-03

## Referensförteckning

Alkohollag (2010:1622)

Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Lunds kommun, Utbildningsförvaltningen (dnr UN 2019/0334)  
*Riktlinjer för närvarofrämjande arbete och frånvarorapportering för gymnasieskola och gymnasiesärskola.*

Lunds kommun, Utbildningsförvaltningen (dnr UN 2019/0159)  
*Juridisk vägledning angående arbetet med ordningsregler och disciplinära åtgärder i gymnasie- och gymnasiesärskola.*

Lunds kommun, Utbildningsförvaltningen (dnr UN 2019/0159).  
*Juridisk vägledning angående anmälan till socialnämnden*

Narkotikastrafflag (1968:64)

Rättegångsbalk (1942:740)

Skollag (2010:800)

Skolverkets allmänna råd (2014). *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.*

Skolverket (2018). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.*

Skolverket (2012). *Allmänna råd för arbetet med att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan.*

Skolverket (2011). *Läroplan för gymnasieskolan 2011.*

Socialstyrelsen (2014). *Anmäla oro för barn. Stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare.*

Socialstyrelsen & Skolverket (2016). *Vägledning för elevhälsan.*

Socialtjänstlag (2001:453)

Tobakslag (1993:581)

2019-09-03

## BILAGA 1

### Nationell ANDT-strategi

Det övergripande målet för den nationella ANDT-strategin (*En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*) är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Det övergripande målet har 6 underliggande mål med tillhörande insatsområden och insatser. De mål som berör skolan i störst utsträckning är

- Mål 2: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska.
- Mål 3: Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

Ett av insatsområdena till mål 2 är "En hälsofrämjande skola utifrån elevers olika förutsättningar och behov", och insatserna handlar om att staten på olika sätt ska stödja skolornas elevhälsoarbete genom kunskapshöjande insatser och statsbidrag. Ett exempel är att Skolverket har utvecklat ett stödmaterial benämnt Hälsofrämjande skolutveckling.

Vad gäller mål 3 nämns elevhälsan som en av de viktiga arenorna för att fånga upp barn och unga i riskzon.

### Lunds kommuns ANDT-plan

Det övergripande målet för Lunds kommuns *Plan mot alkohol, narkotika, dopning och tobak i Lunds kommun 2019-2020* är att antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar innan 18 års ålder med alkohol eller tobak ska minska i Lund.

Utbildningsnämnden ansvarar för följande aktiviteter i planen:

- Förvaltningsgemensamma rutiner och riktlinjer tas fram.
- Varje skola tar årligen fram handlingsplaner för det förebyggande och åtgärdande ANDT-arbetet utifrån lokala behov och förutsättningar. Rektor beslutar om planen.
- Utveckla arbetet med identifiera risk- och skyddsfaktorer i syfte att utveckla elevhälsoarbetet.
- Systematisk och regelbunden samverkan mellan skolorna och polisen gällande narkotikaprevention.